

АНТОФІЙЧУК Алла – кандидат філологічних наук, доцент кафедри сучасної української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, вул. М. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58000, Україна (avonofaga@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5570-6260>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.1>

Бібліографічний опис статті: Антофійчук, А. (2022). Лінгвостилістичні параметри відкритих листів Іллі Ілюка. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія», 50, 9–14.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.1>

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ВІДКРИТИХ ЛИСТІВ ІЛЛІ ІЛЮКА

Анотація. Наукова розвідка має на меті здійснити комплексний мовностилістичний аналіз відкритого листа як жанрового різновиду епістолярного типу комунікації на матеріалі творчої спадщини Іллі Ілюка – непересічної особистості на теренах буковинського письменства, просвітництва, педагогіки останніх десятиліть XIX – початку XX ст. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю ґрунтовного вивчення мовної організації відкритих листів Іллі Ілюка, що уможливитиме подальше вивчення творчої спадщини автора як цілісної творчої особистості. Новизна наукової розвідки полягає, по-перше, в залученні до наукового аналізу текстів відкритих листів Іллі Ілюка, друкованих у чернівецьких часописах «Руська рада» та «Народний голос», а по-друге, в аналізі мовностилістичних засобів оформлення відкритих листів як жанрових різновидів епістолярного стилю. У статті використано загальнонаукові методи аналізу, опису, узагальнення, а також лінгвістичні методи: структурно-семантичний, функційно-стилістичний, типологічний.

Відкриті листи мають специфічну композиційну організацію: в них автор не вживає вітальних і прощальних формул, оскільки його адресат не одна особа, а певна аудиторія читачів конкретного часопису.

Тематичний діапазон відкритих листів Іллі Ілюка різноманітний: питання навчання українських дітей, проблеми хліборобської праці, тогочасного громадського устрою, філософські аспекти життя, у яких наскрізною є ідея національної єдності, виховання гідного майбутнього українців.

Інтенція повчання відкритих листів Іллі Ілюка здебільшого реалізована структурами з імперативами, у яких нерідко автор підрядними реченнями причини, а інколи й окремими реченнями пояснює важливість його настанов. Звертальні формули, ужиті як на початку листів, так і в текстовій канві послань, представлені переважно демінутивами й атрибутивними з позитивною оцінкою. Характерними для відкритих листів Іллі Ілюка є різного роду порівняння, що допомагають авторові бути переконливим для адресатів.

Текстові масиви описів, розмірковувань на різні теми у структурі відкритих листів характеризують розлогість, складні синтаксичні структури з різними типами синтаксичного зв'язку, влучні авторські метафори, афоризми.

Ключові слова: епістолярний стиль, відкриті листи, повчання, звертальні формули, Ілля Ілюк.

ANTOFIICHUK Alla – PhD in Philology, Associate Professor at the Department of the Modern Ukrainian Language, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, M. Kotsubynskij str., 2, Chernivtsi, 58000, avonofaga@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5570-6260>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.1>

To cite this article: Antofiichuk, A. Linhvostylistychni parametry vidkrytykh lystiv Illi Ilyuka [Linguistic parameters of open letters by illya ilyuk]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 50, 9–14.* doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.1> [in Ukrainian].

LINGUISTIC PARAMETERS OF OPEN LETTERS BY ILLYA ILYUK

Summary. *The article under studies aims at conducting a complex linguistic and stylistic analysis of the open letters as the genre variety of epistolary type of communication. It is based on the material of the creative heritage of Illya Ilyuk – a unique representative of Bukovinian writing, enlightenment, and pedagogy of the last decades of the 19th century – the beginning of the 20th century. The significance of the research has been stipulated by the necessity for a thorough study of the linguistic organization of Illya Ilyuk's open letters, which will enable the further investigation of the author's creative heritage as a complete creative personality. The novelty of the research lies, firstly, in the involvement of the texts of Illya Ilyuk's open letters (which were published in the Chernivtsi magazines "Ruska Rada" and "Narodnyi Holos") in the scientific analysis, and secondly, in the analysis of linguistic and stylistic means of designing open letters as genre varieties of epistolary style. Both general scientific (analysis, description, generalization) and linguistic (structural-semantic, functional-stylistic, typological) methods of research have been applied in the article.*

Open letters have a peculiar compositional organization: they lack greeting and farewell formulas, since the addressee of such messages is not one person, but a certain audience of readers of a particular magazine.

The thematic range of Illya Ilyuk's open letters is very diverse: the issue of Ukrainian children's education, the problem of agricultural work, the social system of that time, philosophical aspects of life, etc. However, the ideas of national identity and a decent future for the Ukrainians remain dominant and prevalent throughout his creative activities.

The instructive intention of Illya Ilyuk's open letters has been mainly implemented through imperative structures, in which the author frequently uses subordinate clauses and separate sentences to explain the importance of instruction. The addressing formulas, used both at the beginning of letters and in the text canvas of messages, are mostly represented by diminutives and attributives with a positive connotation, sometimes with possessive semantics. Various types of comparisons are also typical of Illya Ilyuk's open letters, which helps the author to be convincing with his addressees.

The structure of open letters is marked with numerous textual descriptions and speculations on different topics. The descriptions are very extensive, full of complex constructions with various types of syntactic connection, apt author's metaphors and aphorisms.

Key words: *epistolary style, open letters, instruction, Illya Ilyuk.*

Постановка проблеми. Епістолярна спадщина культурних діячів Буковини кінця XIX – початку XX ст. різножанрова: це й товариські листи, й офіційна кореспонденція, й інтимні послання. Творчу спадщину буковинського письменника, педагога, культурно-громадського діяча, чие ім'я й досі не пошановане повною мірою, Іллі Ілюка становлять переважно відкриті листи, що їх митець публікував у чернівецьких часописах «Народний голос» і «Руська Рада». Відкриті листи – це відомий у світовому письменстві епістолярний жанр, проте недостатньо вивчений у мовнолістичному аспекті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творча спадщина Іллі Ілюка, на жаль, не була предметом спеціального комплексного дослідження. Лише в останні роки забуте ім'я залучено до наукового обігу. Так, В. Антофійчук у розвідці «Добродіятель Русі і світла ширитель»: педагог, письменник і просвітитель Ілля Ілюк» у багатогранному вимірі від-

крив широкому загалу забуте ім'я цієї непересічної особистості (Антофійчук, 2018а; Антофійчук, 2018б). Наукове дослідження вченого базоване на ретельному опрацюванні архівних матеріалів і на спогадах доньки митця Сидонії Никорович-Гнідий. В. Антофійчук відзначає, що відкриті листи Іллі Ілюка «адресовані школярам та їхнім батькам, учням так званої "повторительної науки" й усій буковинській молоді. У них автор закликав селян вдосконалювати свої знання шляхом самоосвіти й читанням художніх книг, подавалися різні господарські поради, підкреслювалася користь від об'єднання в громадсько-культурні й фінансові організації, вказувалося на шкідливість пияцтва, звучали гострі виступи проти денационалізації українців і масової еміграції до Америки тощо» (Антофійчук, 2018б, с. 4). У зв'язку з вищевикладеним нам видається **актуальним** дослідження мовної структури жанру відкритих листів Іллі Ілюка, що дає можливість сформувати ціліс-

ний портрет митця. **Метою** нашої розвідки є комплексний мовностилістичний аналіз відкритого листа як різновиду епістолярного типу комунікації на матеріалі творчої спадщини Іллі Ілюка.

Завдання: встановити особливості композиційної організації відкритих листів Іллі Ілюка; визначити тематичний діапазон відкритих епістолярних текстів; систематизувати й описати синтаксичні засоби оформлення відкритої епістолярної інформації досліджуваних відкритих послань.

Виклад матеріалу. Освітянська еліта Буковини періоду останніх десятиліть ХІХ ст. представлена когортою високопрофесійних і самовідданих українських учителів, які невтомною, відчайдушною працею утверджували ідеї Юрія Федьковича про те, що «діти українського краю, поневоленого Австро-Угорською імперією, мають навчатися і виховуватися рідною мовою, на матеріалі рідної історії, з оперттям на реалії його географії, культури, трудових занять мешканців» (Мельничук, 2009, с. 3). А підручники для українських школярів «повинні писатися народною мовою й обов'язково відповідати поглядам, почуттям, традиціям і звичаям народу (Мельничук, 2009, с. 3). Цей період представлений іменами славних буковинців: Івана Бажанського, Омеляна Поповича, Євгенії Ярошинської, Осипа Маковея, Івана Синюка, Сильвестра Яричевського, Сергія Канюка, Іларія Карбулицького, Дмитра Макогона, Костянтини Малицької, Данила Харов'юка, Івана Дошівника та ін.

Одним із таких послідовників Юрія Федьковича був Ілля Ілюк, письменник, педагог, просвітитель, який у своїй творчості й громадсько-культурній діяльності втілював кредо всього життя, що полягало в пробудженні й утвердженні в українців почуття національної самоідентичності, національної гідності, національного єднання. Ці ідеї митець викладав у відкритих листах, якими переважно представлена його творча спадщина.

Композиційна рамка відкритих листів відрізняється від приватних, адже, на відміну від останніх, адресатом відкритих послань є не одна особа, а певна цільова аудиторія (проте газетний дискурс передбачає прочитання будь-ким); у цьому типі листів немає формул привітання та прощання. Спільними ознаками

відкритих та приватних листів є звертальні формули, означено-особові односкладні речення, складнопідрядні речення з'ясувального типу, риторичні конструкції тощо.

Структура відкритих листів Іллі Ілюка дещо відрізняється від принципів побудови традиційних листів, зміст яких не виноситься на загал. Усі листи, надруковані в чернівецьких часописах, мають заголовки, що зближує їх за формою з газетними публікаціями, адже відкриті листи є одним із численних жанрів масмедіа. У заголовку автор маркує газетну статтю як лист і зазначає локацію, у якій творив послання, (*Лист з Кичери; Письмо з Рогожет; Письмо з Добринівців*), подеколи вказуючи адресата відкритого листа (*Лист з Кичери до шкільної молодіжи; Лист з Кичери до шкільної молодіжи повторительної науки*) чи водночас адресанта й адресата відкритого листа (*Лист Іллі Ілюка до братів хліборобів*), а інколи публікація має заголовок *Лист*, адресованість якої – у змісті.

Тематичний діапазон аналізованих відкритих листів досить широкий, проте основним їх лейтмотивом є формування в молоді (і не тільки) чеснот українця, християнина, патріота, освіченої людини з чистими морально-етичними принципами – саме таким був і сам автор, що відображено у високохудожньому стилі послань, які пістрявють засобами художнього зображення: метафорами, епітетами, різного роду порівняннями й повторами, самобутніми делікатними, шанобливими звертаннями. До прикладу, у відкритому листі-зверненні до селян-хліборобів автор порівнює труд сівача з учительською працею, оформляючи думки в розлогу синтаксичну конструкцію, що, власне, характерне для індивідуального мовостилю Іллі Ілюка: *Так як Ви, дорогі браття, запопадливо доглядаєте те в землю Вами кинене зерно, щоби воно гарно зійшло, без усяких шкідливо росло та принесло красні плоди, так само наш учительський обов'язок – доглядати, аби те зерно науки, яке народна школа зацеплює у молоденьку душу дитини, свobodно росло, розвивалося та принесло вже раз нашому народові пожадані плоди кращої долі* (Ілюк, 1913, с. 2).

Більшість відкритих листів Іллі Ілюка, адресованих його учням, позначена повчаль-

ною тональністю, маючи на меті спрямувати думки школярів у правильне русло, підготувати юнь до самостійного життя, навчити орієнтуватись у життєвих ситуаціях і проблемах, знаходити конструктивні вирішення деяких з них. Саме тому специфічним засобом мовного оформлення відкритих листів педагога є конструкції з наказовим способом дієслова – імперативом, виразником умовної просторової та часової близькості автора листів з аудиторією, якій адресовані послання. Висловлення з імперативами – це переважно односкладні означено-особові речення, характерні для епістолярних текстів загалом. Імперативні конструкції, до складу яких входять шанобливі звертання, маркують адресанта як наставника, старшого товариша, доброзичливого порадирика: *Діти мої біжать до школи, а я, щоб їх не скривдити, лиш в прифатці до Вас децю пишу. Ви також спішіть, любі діточки, на повторительну науку* (Ілюк, 1902б, с. 379).

Даючи щирі поради, наставник засобом імперативних конструкцій закликає своїх учнів підтримувати з ним постійний зв'язок: *Вчіться пильно. А чого не розумієте, питайтеся вашого пана вчителя* (Ілюк, 1902б, с. 379). Такі заклики можуть входити у структуру складних речень з різними типами синтаксичного зв'язку, у яких автор пояснює важливе значення постійної комунікації учнів із своїм учителем: *Тому раджу Вам, що не розумієте, зараз спитайте Вашого пана вчителя, а він певно за то не вгнівається, а противно Вам об'яснить, що таки зрозумієте* (Ілюк, 1902б, с. 379).

Загалом роз'яснення школярам важливості спонукань наставника – це характерна особливість повчальної манери Іллі Ілюка; такі пояснення можуть бути оформлені як підрядними причинами, так і окремими односкладними означено-особовими реченнями, наприклад: *Любі діточки! Тепер наближається пора на повторительну науку. Горніться всі до неї, й то не лиш ті, що прихначені, але й ті йдуть, котрих не кличуть. Тут почувте найважливіші вказівки до вашого життя, як можете боротися з недолею. Збирайте за ваших молодих літ досвід наукових спор, бо без них ніяк жити на світі!* (Ілюк, 1901а, с. 317).

Вкраплення імперативів у канву відкритих листів засвідчують морально-етичні принципи педагога, його погляди на родину,

роль сімейного взаєморозуміння у вихованні, етапах становлення і формування цілісної особистості підростаючого покоління: *Тому-то радив би я Вам, любі Діточки, щоби Ви вже тепер, як закінчите другий рік повторительної науки з дуже добрим успіхом шукали – розуміється, в порозумінні з Вашими родичами – якогось іншого способу життя* (Ілюк, 1902а, с. 155).

Індивідуальною манерою Іллі Ілюка, реалізованою у відкритих листах, на думку В. Антофійчука, є виклад умовиводів, що їх автор послань робить, «вдаючись до спостережень із навколишньої дійсності, як це робив Ісус Христос у своїх проповідях» (Антофійчук, 2018б, с. 5). Адже «свою творчість Ілля Ілюк розвивав під впливом біблійного стилю, особливо під знаком новозавітних послань і євангельських притч» (Антофійчук, 2018б, с. 5). Так, звертаючись до родичів своїх учнів, педагог засобами риторичних конструкцій, урочиствої лексики, прийомом порівняння, ступеньованими формами прикметників спонукає адресатів замислитись над питанням сенсу людського життя, переконує у правильності власних думок щодо ролі праці у всебічному розвитку особистості: *Гляньмо в природу! Задивімся хоть би на мурашки. Що тут побачимо?! Вони, німі сотворіння, не мають жодного поняття о Божім пречудеснім світі, а все їх щось пре працювати. Таж їм ліпше було б поживитися тай вводно дрімати. Чи докучає їм хто за податки або додатки? Чи їм треба вбиратися, свята справляти та хату нагрівати? Де там? То все ні. Бог виціпив і в то німе сотворіння пречудесну силу до праці! Або візьміть бджоли, як вони все, а все щиро і ревно працюють, одна одній помагають, одна за другою обстають, як слухають матки, який у їх вулію порядок, яка чистота* (Ілюк, 1902а, с. 356.). Ці спостереження автор проєктує на тодішній суспільний устрій українців, даючи змогу кожному читачеві відкритого послання зробити висновки про необхідність єднання народу задля вільного майбутнього.

Для аналізованих відкритих листів характерні порівняльні конструкції, за допомогою яких педагог способом аналогії привчає учнів логічно міркувати, бачити єдність у природі, намагається якнайточніше донести власні мудрі повчальні міркування, зроблені

на основі багаторічного досвіду. Подеколи такі порівняння становлять цілі абзаци – див. один із листів до шкільної молоді: *Ми, учителі, – сівачі, а Ви – наша рілля. Так, як добрий господар, кинувши зерно у ріллю, дивиться за часок, чи вже скільчилось, так само і ми доглядаєм, щоби наше, у Вашу душу кинене зерно науки прийнялось. Так, як добрий господар тішитись скільченим зерном, що воно гарні плоди видасть, так і ми, учителі, тішимося Вами під час науки, думаючи, що ось-ось наш руський нарід видобудеть із вічної тьми, прозрить світло правди, вскорі стане побіч других народів, котрі, вже давніше прозрівши світло науки, живуть у достатках, у всякім добрі, у вигодах* (Ілюк, 1901а, с. 317). У фрагменті використано не лише звичні порівняння, оформлені підрядними порівняльними, а й порівняння засобами перенесення у складеному іменному присудку: *учителі – сіячі, а учні – їхня рілля*. Така афористична конструкція, на нашу думку, слугує одним із способів зближення автора зі своєю аудиторією, оскільки демонструє їх єдність за аналогією до праці хлібороба: зерно, що сіє хлібороб, паде в ріллю і з неї проростає. Важливість роботи учителя, на думку Іллі Ілюка, засвідчує її результат, що має глобальну мету – стати, подібно до інших народів, вільним народом (автор також вдається до порівняння з іншими народами, проте це порівняння слугує зразком для наслідування); значення важливості цього результату увиразнено градацією сурядних рядів словоформ присудків *видобудеть, прозрить, стане* та обставинних поширювачів способу дії у *достатках, у всякім добрі, у вигодах*.

Формули-звертання є найуживанішими структурами у відкритих листах Іллі Ілюка, як і в епістолярній комунікації загалом. За їх допомогою автор виражає не лише спонукання чи накази, а й своє ставлення до адресатів. У відкритих листах стандартизовані формули звертання мають чітко окреслену сталу позицію – на початку тексту. Проте часто фіксуємо звертання в текстовій канві відкритого послання. Тож, як зауважує у своїй монографії А. Загнітко, «видається цілком логічним і мотивованим відносити звертання до модальної сфери мовлення, у якій віднаходять своє вираження ціннісні та оцінно-вартісні критерії» (Загнітко, 2001, с. 267).

Основою звертань аналізованих листів є звертання з позитивними конотаціями поваги, поцінування, пошани до адресатів, виражені демінутивами й атрибутивами з позитивною оцінкою, а подеколи – з посесивною семантикою. Звертальні формули до школярів представлені широкою палітрою, переважно це поширене звертання *Любі діточки!*, компонент якого *любі* виражає батьківську прихильність, любов до адресатів. Найбільш уживаною формулою звертання до дорослої аудиторії є форма *Дорогі браття!*. Повагу й шану до своїх читачів (і дітей, і дорослих) автор графічно маркує, використовуючи велику літеру: *Любі та милі Діточки мої! Дорогі хлопці і Ви, дівчата! Дорогі Браття хлібороби!* Саме такий спосіб оформлення звертання ілюструє не лише повагу до епістолярних співрозмовників, а й порядність, шляхетність Іллі Ілюка.

Висновки. Відкриті листи є особливою формою комунікації автора з адресатами, специфіка якої полягає насамперед у широкій аудиторії адресатів, а також у структурі композиційної рамки. Для відкритих листів Іллі Ілюка характерна розлогість оповідей, описів, міркувань, до структури яких входять різні синтаксичні конструкції (односкладні означено-особові, складнопідрядні з'ясувальні, порівняльні речення, складні конструкції з різними типами синтаксичного зв'язку). Стилістичними прийомами реалізації різних інтенцій автора слугують різного роду порівняння (серед них переважають сполучникові та метафоричні), риторичні фігури (риторичні оклики, риторичні питання). Іntenцію повчання, настанови автор реалізує переважно структурами з імперативом.

Індивідуальна мовна манера Іллі Ілюка, його письменницька й ораторська майстерність виявляється у своєрідній організації відкритих листовних роздумів, побудованих подібно до проповідей Ісуса Христа, що відбиває обізнаність автора з біблійним стилем.

Мовна організація відкритих листів є благодатним матеріалом для обґрунтування антропоцентричної концепції лінгвістичних досліджень і має широкі перспективи, що полягають у вивченні, аналізі, систематизації різнорівневих мовних засобів, які беруть участь в оформленні цього типу епістолярної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

- Антофійчук В.** «Добродіятель Русі і світла ширитель»: педагог, письменник і просвітител Ілля Ілюк. *Наш голос. Місячник Союзу українців Румунії*. 2018. № 293. С. 6–8.
- Антофійчук В.** «Добродіятель Русі і світла ширитель»: педагог, письменник і просвітител Ілля Ілюк (Продовження). *Наш голос. Місячник Союзу українців Румунії*. 2018. № 294. С. 4–6.
- Загнітко А.П.** Теоретична грамати́ка української мови: Синтаксис : монографія. Донецьк : ДОН НУ, 2001. 662 с.
- Ілюк І.** 2-ий лист до шкільної молодіжи повторительної науки. *Руска Рада*. 1901. Ч. 40. 5(18) жовтня. С. 317–318.
- Ілюк І.** 3-ий лист з Кичери до родичів шкільної молодіжи. *Руска Рада*. 1901. Ч. 45. 9(22) падолиста. С. 356.
- Ілюк І.** Відозва! *Народний голос*. 1913. Ч. 37. 3 жовт. С. 2.
- Ілюк І.** Лист з Кичери до шкільної молодіжи повторительної науки. *Руська рада*. 1902. Ч. 20. 17(30) мая. С. 155–156.
- Ілюк І.** Лист з Кичери до шкільної молодіжи. *Руська рада*. 1902. Ч. 48. 19 листопада (12 грудня). С. 379–380.
- Мельничук Б.** «Бо я для України лиш жию...»: Своїми патріотичними почуттями Юрій Федькович випередив українців на століття. *Буковина*. 2009. 7 серпня. С. 3.

REFERENCES

- Antofiihuk, V.** (2018). «Dobrodiiatel Rusi i svitla shyrytel»: pedahoh, pysmennyk i prosvitytel Illia Iliuk [«Benefactor of Russia and spreader of light»: teacher, writer and educator Ilya Ilyuk]. *Nash holos. Misiachnyk Soiuzu ukrainsiv Rumunii – Our voice. Monthly of the Union of Ukrainians of Romania*, 293, 6–8 [in Ukrainian].
- Antofiihuk, V.** (2018). «Dobrodiiatel Rusi i svitla shyrytel»: pedahoh, pysmennyk i prosvitytel Illia Iliuk. [«Benefactor of Russia and spreader of light»: teacher, writer and educator Ilya Ilyuk (Continuation)]. *Nash holos. Misiachnyk Soiuzu ukrainsiv Rumunii – Our voice. Monthly of the Union of Ukrainians of Romania*, 294, 4–6 [in Ukrainian].
- Iliuk, I.** (1901). 2-yi lyst do shkilnoi molodizhy povtorytelnoi nauky [2nd letter to school youth of repetitive science]. *Ruska Rada –Russian Council*, 40, October 5 (18), 317–318 [in Ukrainian].
- Iliuk, I.** (1901). 3-yi lyst z Kychery do rodychiv shkilnoi molodizhy [3rd letter from Kychera to relatives of school youth]. *Ruska Rada –Russian Council*, 45, November 9 (22), 356 [in Ukrainian].
- Iliuk, I.** (1913). Vidozva! [Appeal!]. *Narodnyi holos – People's voice*, 37, October 3, 2 [in Ukrainian].
- Iliuk, I.** (1902). Lyst z Kychery do shkilnoi molodizhy povtorytelnoi nauky [A letter from Kichera to the school youth of repetitive science]. *Ruska rada –Russian Council*, 20, May 17 (30), 155–156 [in Ukrainian].
- Iliuk, I.** (1902). Lyst z Kychery do shkilnoi molodizhy [A letter from Kychera to school youth]. *Ruska rada –Russian Council*, 48, November 19 (December 12), 379–380 [in Ukrainian].
- Melnychuk, B.** (2009). «Bo ya dlia Ukrainy lysh zhyiu...»: Svoimy patriotychnymy pochuttiamy Yurii Fedkovych vyperedyv ukrainsiv na stolittia [«Because I only live for Ukraine...»: With his patriotic feelings, Yuriy Fedkovych was ahead of Ukrainians by a century]. *Bukovyna – Bukovyna*, August 7, 3 [in Ukrainian].
- Zahnitko, A.P.** (2001). *Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy: Syntaksys: Monohrafiia [Theoretical grammar of the Ukrainian language: Syntax]*. Donetsk: DON NU [in Ukrainian].